

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. kerület, Széchenyi-utca 10.
a hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve 8 fr
Félévre 4 „
Negyedévre 2 „
Egyes szám ára 16 kr.

A z E g y e n l ő s é g m e g j e l e n i k m i n d e n v a s á r n a p .

A teendők.

A mult napokban lefolyt ugynevezett zsidóvitában sok olyan állításokat kellett hallani a magyar zsidóságnak, melyeket egyhamar más felekezet szemébe büntetlenül nem mondhatna a rágalomhősök csoportja. Megtámadták a zsidó fajt, a zsidó szellemet, a zsidó becsületét, hazafiságát, szóval mindent, a mi ember előtt szent és sérthetetlen. És e támadások a magyar képviselőházban történtek, a nemzet színe előtt kérelhetlen kegyetlenséggel és brutális tudatlansággal.

Trefort ur, a ki mint kultuszminiszter első sorban lett volna hivatva az egyes szónokok ignoranciából vagy rosszakaratból származó vádjait megczáfolni, mélyen hallgatott, körmeit tisztogatta és ásitozott, — talán azt se tudta, miről van szó.

Pedig mennyit mondhatna ő el a magyar zsidóság védelmére! Ha csak a saját mulasztásait sorolná fel, akkor is elég világosan kitűnnék a magyar zsidók ellen emelt vádak alaptalansága.

Hanem hát ő nem szólt semmit, csak hagyta ütni a szegény zsidót. Ez kényelmesebb, aztán meg praktikusabb is.

Kényelmes, mert a sürgés-forgás alatt rejtőző semmivézés édes nyugalmát meg nem zavarja, de másrészt praktikus is, mert ha valahol baj történik, a zsidót teszik érte felelőssé és nem jut senkinek eszébe, hogy mást is okoljon érte.

Ha az anyakönyvek egyik vagy másik zsidó községben rendetlenül vezetettek, akkor a zsidó katonakötelezettsége alól kibujni akar.

Ha zsidó szülők zugiskolákba küldik gyermekeiket, világos, hogy csak sötét fanatikusokat akarnak nevelni.

Ha rabbit alkalmaznak, a ki magyarul nem tud, akkor a zsidó nem akar magyarosodni, és ha végre a zsidó község rabbijával vagy tanítójával vagy ezek a községgel nem tudnak megegyezni, akkor nincs veszekedőbb faj a zsidó fajnál.

Mindennek a zsidó az oka, minden hiba ő benne keresendő, mindenért ő felelős, mindenért neki kell lakolnia, akárki legyen is okozója a bajnak.

Kiváncsiak volnánk azokra az állapotokra, melyek beállának az ország más felekezetei közt, ha egyházi és községi szervezetük olyan rendezetlen volna, mint a magyar zsidóságé.

És ki ennek a visszás helyzetnek a fentartója? Senki más, mint Trefort ur ő nagyméltósága. Igenis Trefort ur és nem a magyar zsidóság, mely epedve várja a pillanatot, hogy e kínos helyzetből szabaduljon.

Az 1868-ki kongresszus a régi zavart új zavarokkal tetézte. Nem felelt meg hivatásának, mert alkotásainak a kormány nem akarta biztosítani azt a ha-

tályt, mely nélkül az egész mű dugába dült. A kongresszus után tehát megint ott voltunk, a hol annak előtte, azaz hogy egy jó darabbal még hátrább; mert az orthodoxok és neologok közti válaszfalat mesterséges uton lehetőleg nagyobbították, úgy hogy egy évtizeddel az emlékezetes gyülekezet után, több oldalról azt az abszurdumot kellett hallanunk, hogy az orthodox és neolog zsidóság két külön vallásfelekezetet képez ép úgy, mint a katolikusok és a protestánsok.

Mindezzel nem törődött Trefort ur. A nagy szellemeket ilyen csekélységek nem nyugtalaníthatják. Új szekták keletkezése, felekezeti szakadások és több efféle, ahhoz a jó istenen kívül senkinek semmi köze, de mikor e felekezetek isteni jogukat érvényesíteni akarják, közbe lép Trefort ur és azt mondja, hogy nem szabad!

Mert ez legkönnyebben esik neki.

Senkinek sem tartozik felelősséggel, mert kinek jutna eszébe a zsidó felekezet autonómiaja mellett kardoskodni, mikor a magyar parlament legműveltebb és legszabadelvűbb tagjainak egyike is a zsidóvallást rettetés bubusnak festi, melytől a keresztény társadalomnak félni kell.

Ha Trefort urnak ezek ellen egyetlen-egy árva szava nincsen, hát ezt értjük. Értjük, mert nagyon jól tudjuk, hogy a temérdek ánkot és bánkot közt nem érhetett rá tudomást szerezni a magyar állam egyes felekezeteinek és különösen a zsidó felekezet egyházi irodalmának ama termékeiről, melyek a kultuszminisztert abba a helyzetbe hozták, hogy kötelességszerűleg megfelelhessen az egyes támadásokra. Kötelességszerűleg mondjuk, mert a vallásügyi kormányzat kötelessége a felekezetek közti zsörtölődések okait eltávolítani és nem engedni, hogy a vallások hivei egymás ellen harcoljanak.

De ha ezt már hiába várják ő nagyméltóságától, azt azonban mégis csak méltán követelhetni tőle, hogy legalább engedje meg, hogy a zsidóság maga vállalkozhassék felekezete becsületének megvédésére.

És e védelem egyedül abban állana, hogy a magyar zsidóság egy más, legközelebb egybehívandó egyetemes gyűlésen megállapítaná az egyházi és községi szervezetét és a végleges rendezés módzatait.

Az eddigi zilált és össze-visszakuszált viszonyoknak róhatók fel az antiszemita mozgalomnak hazánkban való túlkapásai is, mert ha egyetértés lett volna köztünk, kifejthettük volna azt az erőt, mely rágalmazóink ártalmatlanná tételére szükséges.

Sokat hallottunk az antiszemitizmus leküzdésére célzó eszközökről. Egyik oldalon azt állítják, hogy a társadalom kijózanodása egy varázsütéssel eltünteti e kísértetet, mások véleménye szerint a zsidóknak magyaro-

sodása vagyis asszimilációja fogja elvonni a talajt az antiszemita mozgalom alól; mi ellenben nem bizunk a társadalom „kijózanodásában”, sem az asszimiláció hatásában, mert minden társadalomban szunnyadnak vak szenvedélyek és kannibális hajlamok, a műveltben ép úgy mint a műveletlenben. A különbség a kettő között csak az, hogy az egyikben könnyen, a másikban nagyobb erőfeszítéssel kell dolgozni a bujtogatásnak, hogy a szenvedélyek alvó démonjait felkeltsse. És a míg az irigység, a munkakerülés, a hitványság szabnak irányt a toll és nyelv működésének, addig a társadalom kijózanodása rövid időközökre beállhat ugyan, de tartósságról még csak álmodni sem lehet.

De az asszimiláció és a magyarosodás sem használ semmit. Nem használ, mert azok az elemek, amelyek az antiszemitizmust csinálják, nem építeni, hanem csak pusztítani akarnak. A zsidó vagyon, és nem a zsidó járgón, szálla szemükben. Hiszen látuk a mult őszszel, hogy tulajdonképen mit akar az antiszemitizmus. Míg M á r m a r o s, S z a t h m á r és Ung megyékben, Szász Károly ur szerint a pájeszes és kéderes zsidók „undok fészkeben”, a lakosság békében megfért egymás mellett, azalatt az antiszemitizmus leggyalázatosabb orgiáit ünnepelte Zala és Somogyban, két vármegyében, a hol drága pénzen sem lehetne pájeszt, vagy kédert vagy kaftánt látni és a mely vidékek zsidói annyira asszimilálódtak és magyarosodtak, hogy bármelyik beillik kaczagányos magyarnak.

Csak egy mód van, mely alkalmas volna a magyar zsidóságot hathatósan megvédeni a betyárság antiszemita kolomposai ellen. Ez a mód: a zsidó felekezeti önálló alapon való egyházi szervezése.

Gondolják meg az illetékes körök, mennyi panasz, mennyi perlekedés, mennyi összeütközés és boszankodás esnék el, ha egyszer a mi felekezetünk is rendel-

kezhetnék azokkal a jogokkal, a minőkkel az állam többi felekezetei felruházva vannak. És továbbá: mennyi tekintélyvel és hatalommal rendelkezhetnénk, ha a bennünket megillető jogokat tényleg bírnánk is!

Gondolják meg az illetékes körök és vegyék kezükbé az organizáció művét, mielőtt késő lesz.

Mi nem fogunk engedni e meggyőződésünkben, és követelni fogjuk az egyetemes gyűlés egybehívását mindaddig, a míg cél nem érünk. Az idő kedvező, mert tudomásunk szerint a parlament nagy többsége által is kívánatosnak tartatik. Ha volt aggodalom, hogy az orthodoxok és neologok közti egyenetlenségek a gyűlés munkálatait meddővé teszik, ez aggodalmat az utolsó évek tapasztalatai előszlathatták. Láthatták, hogy az orthodoxok nem fanatikusok és a neologok nem petrolőrök. Csak közeledni kellene egymáshoz jó akarrattal és helyre volna állítva a kölcsönös rokonszenv. A mit 1868-ban, az emancipáció gyermekévében, még el nem érhattünk, azt most 1883-ban, egy évtized tapasztalataival meggazdagodva, talán mégis inkább tudnánk kivívni.

Bogdányi.

A méltóságos urak.

A keresztények és zsidók közti házasságról szóló törvény javaslat fölött majd csak ezentúl kezdődik a valódi harc; a mi eddig történt, az csak amolyan csete-páté volt az alsóház »közlegényei« közt, de most majd a főrendiház „generálisai” fognak kiállani a küzdőterre és iparkodni fognak a középkori harcmodor rozoga fegyvereivel agyonütni a modern állam vívmányait. E héten már az állandó hármass bizottságban tárgyalták az említett törvényjavaslatot és a nagy csata előre bocsátotta rémes árnyékait.

Haynald Lajos kalocsai érsek legelőször szólalt fel a törvényjavaslat ellen és elmondá, hogy a törvényjavaslat elfogadása az erkölcsiség szempontjából egyenesen kárhozza-

TÁRCSA.

Kozma Sándor.

— Az Egyenlőség eredeti tárczája. —

Az antiszemita mozgalom sok sötét alakot, sok szennyes jellemet, sok gázt és sok salakot vetett a fölszínre, de megismertette a közönséggel a becsületesség és hazafiság, a szabad-élvőség és emberszeretet valódi bajnokait is. Ez utóbbiak között kétségtelenül Kozma Sándor kir. főügyész érdemli a legelső helyet, ki mint művelt szellemű férfiú és kötelességtudó hivatalnok eleinte majdnem egyedül állott abban a harcban, melyet a rosszlelkű butaság és a gabság raffineriája vívott a tizenkilencedik század legszebb vívmányai ellen.

Voltak, kik rokonszenvvel kísérték Kozma urnak tetteit, voltak, kik csatlakoztak hozzá, voltak, kiket az ellenfél hitványságáról meggyőznie sikerült, de a küzdőterre kilépni egy sem merészelt, a gabsággal nyíltan szembe szállani Kozma Sándor főügyészen kívül még csak Seyffert urnak volt bátorsága.

Már maga a hivatalos állás, melyet a főügyészség az államélet szervezetében elfoglal, nem olyan, hogy azok az elemek rokonszenvezhetnének vele, kik az antiszemita mozgalom élén állottak. A mi a szegény-legénynek a vármegye, annyi körülbelül az állami főügyészség az antiszemitanak. E természetes és ugyszólván ösztönszerű idegenkedés elkezeredett gyűlöletté fajult, mikor észre vették, hogy Kozma ur nem érez semminemű hajlamot a polgári béke és az államrend elleni bujtogatók antiszemita kompániájával czimboráskodni és hogy éles ellentétbe helyezte magát azokkal a törvényszéki közegekkel, kik vagy ostobaságból, vagy a rosszlelkűség szándékos elhatározásából szolidaritást vállaltak azokkal az egyének-

kel, kik egész Magyarországot egy zsidó boltta szeretnék átváltoztatni, hol aztán kényük-kedvük szerint rabolhatnának.

Ezeknek a felforgatóknak szemében Kozma ur már régen szálla. Kellemetlen volt nekik, mint a rossz lelkiismeretnek a napsugár. Megtámadták, üldözték, rágalmazták, de Kozma nem engedte magát terrorizálni általuk. Se szilárd, férfias, tanitorithatatlan magatartásának köszönhető, hogy ez ország nagyobb válságok, véresebb összeütközések színhelye nem lett.

Kozma Sándor urat legjobban jellemzi az a válasz, melyet 1882. márczius havában annak a küldöttségnek adott, mely hivatalnoki működésének tizedik évfordulója alkalmából nála tisztelegvén egy ezüstműl öntött kis Justitia-szobrocskát nyújtott át az ünneplőknek. »Igy képzeltem én mindig a Justitiát — szólta Kozma ur — és én hódolok neki ez alakban. Nem vakon és bekötött szemekkel, hanem bátran, szabad látkörrrel a törvényre támasztva, a földi igazság könyvére.«

Mikor e szavak elhangzottak, a magyar társadalmat még nem nyugtalaníták az antisemiták rémmeséi és senki még csak nem is sejté, hogy milyen nehéz próbára fogják tenni nemsokára a magyar törvénykezést. Ki tudhatta 1882. évi márczius havában, hogy nemsokára milyen nagy szüksége lesz a hazának arra a férfira, a ki a Justitiáról ilyen fogalmat alkotott magának.

Május 21-kén történt az első nyilvános lépés annak az undok hazugságnak terjesztésére, melynek neve „tiszta-eszlári vérvád” és a mely hazugság másfél évvel később a zalamegyei rablásokra vezetett. Ha nem Pauler ur, hanem egy fölvilágosodott, elfogulatlan, okos férfiú foglalja el az igazságügyi bársonyszéket, a t-eszlári ügy talán eklatánsabb megoldást nyer, és nem keletkezik vala az a vihar, mely annyi port, annyi szennyet felvetett. Mert ha nem is áll egészen, hogy Pauler

andó. Megint az erkölcsiség szempontja! Hát ugyan hol rejlik az erkölcstelenség, mikor a házassalandó felek a helyett, hogy az egyházi, az állami hatóság előtt megesküsznek. Hiszen, ha ezt a teoriát folytatnók, körülbelül arra a következtetésre lehetne jutni, hogy a törvényszékek előtt tett eskük is nélkülözik a szentséget és ennél fogva szintén semmiségeknek tekintendők. Mi éppen ellenkezőleg azt hisszük, hogy az a tan erkölcstelen, mely az állam tekintélyét az egyházi érdekeknek akarja martalékul odadobni.

Különben mindig sajtáságos, hogy ne mondjam kínos benyomást tesz reánk, valahányszor bizonyos kath. papoktól az „erkölcsiség szempontját” halljuk említeni mint egyik sarkalatos indokot a polgári házasság elleni dörgedelmeikben. Inkább használjanak bármely más frázist, csak arra az „erkölcsiség szempontjára” ne hivatkozzanak, mert bizony könnyen akadhat egyszer egy gonosz demokrata ember, a kinek az az istentelen ötlete támad, egy sereg szakácsnéval bizonyítani, hogy a mennyei áldáshoz feltétlenül nem szükséges az oltár és a szentelt víz.

Haynald Lajos ő eminenciája többek közt azt is mondá, hogy az ő felfogása szerint a más vallásra való áttérésben kevesebb az erkölcseellenes nyilvánulás, mint a vallás parancsa elleni házasság. E tekintetben nem vitatkozunk vele, bár nagyon közel fekvő okokat tudnánk felhozni ez állítás czáfolására. Mi e kijelentés nélkül is tudtuk, hogy Haynald ur az egyik vallásból a másikra való áttérést nem tartja erkölcstelenségnek. Hogy mi minek tartjuk, azt már egy ízben elmondtuk. Itt csak azt jegyezzük meg, hogy e tendencia homlokegyenest ellenkezik a kath. egyház jól felfogott érdekével.

Gróf Andrassy Gyula azt mondta, hogy érti a bibornok ur álláspontját, de nem helyesli, mert az állam feladata a valósi tanok merev szembeszállításából eredő összeütközéseket meggátolni. Nézetünk szerint az államnak még az a feladata

ur a bujtogatókkal egyetértett, mégis őt kell felelőssé tenni minden bajért, mely az átkos affaire következményeképp beállt.

De hát mi vált volna e perből, mik lettek volna következményei, ha Kozma Sándor nem képviselte volna a jobb szellemet, az egészséges józan éssz a miniszteri indolenzia mellett? Ő az első pillanatban felismerte a veszedelmet, melybe e per az országot döntheti és ellenszegült a megindításának meggyőződésének egész erejével. A Függetlenség és egy ugynevezett »éleclap«, melyet tisztességes ember kezéhez sem vesz, a legpiszkosabb támadást intézték a főügyész ellen, lengyel zsidót pingálván, aki Kozmának egy pénzes zacskót megvesztegetésképpen a markába nyom. Más főügyész talált volna elegendő más eszközt e gázság megtorlására, de Kozma, a szabadelvű államügyész, személyes ügyében nem élt hatalmával és nem keresett megtorlást a bíróságtól, hanem fordult a magyar hírlapírói egyesülethez, mely Jókai Mór elnöke alatt az éleclapnak elnevezett szennylap eljárását egyhangulag kárhoztatta és e lesújtó ítéletet a szennylap egész terjedelemben kinyomatni tartozott.

De e megcleckéztetés nem igen csendesíté le a ponyvarendalom hitvány tollasait. Mindig dühösebbek és nagyobbak lettek a támadások, a gyanúsítások mindenki ellen, aki a zsidók védelmére egy szót is mert szólani. De főleg Kozma ur ellen irányultak a legezudarabb rágalmak. Egyrészt az igazságügyminiszter magatartása által, de főleg abban a föltevésben, hogy vakmerőségük által a nép zömét meghódíthatják, olyan kicsapongásokra ragadattak, hogy a tisztességes elemek megfélemlítve visszavonultak és feladtak minden védelmi álláspontot. A gazok rakoncátlankodásai már határt alig ismeretek és a becsületes ember már csak fegyverrel kezében járhatott az utcán. Ekkor a főügyészség egyik megbízottja Nyir-

is van, hogy egyenlő jogokat biztosítson azoknak a polgároknak, a kikre egyenlő köteleességeket rótt.

Dr. Samassa József egri érsek azt találja, hogy zsidókérdés van, és hogy a zsidók a keresztény társadalom alapfeltételei és tárgyai iránt idegenkednek. De azt egy szóval sem mondja, hogy tulajdonképpen mely alapfeltételek azok melyektől a zsidók idegenkednek. Ilyen általános vádra mi csak azt jegyezhetjük meg, hogy az éppen olyan alapos, mint a Verhovay-féle emberek vádjai, a melyeknek csak bujtogatósi czéljai vannak. A magyar kath. főpapság egyáltalában nem teljesíti kötelességét a zsidósággal szemben. A helyett, hogy az emberszeretet és a kegyelet hangján szólana a zsidóságról, ellenkezőleg iparkodik az antiszemita bujtogatók malmára hajtani a vizet elfeledvén, hogy az antiszemitizmus olyan társadalmi betegség, mely végeredményeiben jobban sujthatja a dúsgazdag kath. főpapokat, mint a zsidókat, a kiknek legnagyobb része munkás emberekből áll.

De nemesak a főpapok ellenzik e törvényjavaslatot, hanem akadtak a főrendiház világi tagjai közt is többen, kik ellene szóltak. Gr. Zichy Ferraris Bódog például azzal indokolja ellenzéki álláspontját, mert a törvényjavaslat sem a keresztényeknek, sem az izraelitáknak nem tetszik. Ez az állítás élénken emlékeztet a kávé-nénikék okoskodására; nincs benne egy mákszemnyi államférfini eszély. Az adó-törvényjavaslatok sem tetszenek sem a keresztényeknek sem az izraelitáknak, de azért mégis meg kell szavazni, mert egy vitális szükségnek megfelelnek. A kinek ez új házassági törvény nem tetszik, az nem fog élni jogával; hiszen e törvény nem mondja ki, hogy keresztényeknek zsidóval és viszont zsidóknak kereszténnyel összeházasodni muszáj.

Gróf Andrassy Gyulán kívül még csak báró Rosner Ervin tűnt ki e vitában az őszinte szabadelvűségtől sugalmazott beszéde által. Nagyon helyesen jegyezvén meg, hogy a műveltségi,

egyházán teljesítette az elővizsgálat teendőit, de mivel a bandának a szolgálatot és a barátságot megtagadta, kénytelen volt töltött revolvert tartani hivatalos helyiségében, hogy üldözőit magától távol tartsa.

De a mellett Kozma ur is többször rándult le Nyiregyházára személyesen tudomást szerezni az ügy állásáról és rendeleteinek mikénti foganatosításáról. Egy ilyen nyiregyházi tartózkodás alatt történt, hogy egy ottani estélyre ellátogatott, melyen a város összes előkelő hölgyei jelen voltak. Társalgás közben többen szemrehányólag azt a kérdést intézték hozzá, vajjon igaz-e, hogy ő azért jött Nyiregyházára, hogy a zsidókat megmentse? Mire Kozma ur mosolyogva válaszolta: Ha minden áron követelik, szívesen engedem, hogy annyi embert kössenek fel, a mennyit önök akarnak. De mint nőkhöz és anyákhoz egy szerény kérdésem volna. Meggondolták-e, hogy a 14 vádlott zsidónak, a mint értesülök, 63 gyermeke van, a kik a legnagyobb nyomorban várják fenntartóik szabadulását? Ha a vádlott zsidók bűnösök lesznek, megígérem, hogy egy sem menekül közülök, de másrészt biztosítom önöket — és ezzel a jelenlevő antiszemita korifeusokhoz fordult, — hogy az egész vármegye kegye vagy haragja sem bírhat engem arra, hogy megengedjem, miszerint egy ártatlan embernek csak a hajaszála is meggörbüljön.

Az urak megértették e kijelentést és azóta a főügyész ellen irányult a szabolcsmegyei antiszemitizmus minden intrikája. Kezdetét vette az a hírlapi hajsza, mely vadságában páratlanul áll a sajtó évkönyveiben. Nem volt irástudó antiszemita, a ki legalább is egyszer meg nem dobálta volna Kozma urat a sárral, melyet olyan bőven nyujtott a Függetlenség szerkesztői szótára. De mialatt az antiszemiták dühtől tajtékozó csordája a rágalom undok orgiáit ülte, a főügyész

nemzetiségi stb. téren szintén vannak, még pedig a vallásnál nagyobb ellentétségek s még sem képeznek házassági akadályokat. Miért ne lehessen egy szép burkus leány magyar embernek neje? Vagy miért ne köthessen egy csinos talián gavallér magyar leánynyal házassági frigyét?

A szavazásnál a többség elfogadta a törvényjavaslatot a részletes vita alapjául. A főpapság tehát kisebbségben maradt. A részletes tárgyalásnál azonban a 38. § fölött élénk vita támadt, melynek vége az volt, hogy a többség b. Rudnyánszky József indítványát elfogadta, mely szerint »a szülők megállapodhatnak abban, hogy a gyermekek nemre való tekintet nélkül követhessék a keresztény szülő vallását. Ily megállapodás hiányában a fiúk az apa, a leányok az anya vallását követik.«

Ha az említett § eme szövegezése, mely ugy az eredeti szövegezéstől, valamint a képviselőház által elfogadott Irányiféle szövegezéstől lényegesen eltér, a főrendiház teljes ülésében is elfogadtnak, akkor e törvényjavaslat még nagyon sok meghurczolásnak fog kitéve lenni, mielőtt törvényté válnék.

Verhovay még nem ül.

Nincs a világon fegyház, melynek annálisaiban az emberi jellem romlottságának olyan példánya előfordulna, mint Verhovay Gyula. Egy ember, a ki évenként keresztül a nemzeti kegyelet oltáráról lopott pénzekkel elégitette ki pazar életének ronda szükségleteit, még most is erkölcsbiráskodik, most, miután e gazságról a verebek is csiripelnek, midőn a börtön tátongó sötétségének rémei környékezik. A helyett, hogy gödröt ásott volna a föld legmélyebb fenekéig, hol gyalázatát örök időkre eltemesse, ő ellenkezőleg állatias érzéktelenséggel a fölszínen viczkádozik, sőt mi több, jobbnak, jellemesebbnek állítja magát mindenkinél és ugy cselekszik, mintha egyedül ő volna hivatva a nemzet, a közvélemény oktatására, s a társadalom erkölcesének megbíráására.

a művelt világ legkiválóbb jogászeitől lelkes elismerő levelet kapott, melyekben köszönetet fejeztek ki neki, a miért Magyarország igazságszolgáltatásának reputációját megmentette.

Sokáig tartott, míg hazájában is elismerésre talált. A sajtó nagyobb része, hűdölve az áramlatnak, antiszemita és ordított a farkasokkal. Nem meggyőződésből tette ezt a sajtó ama bizonyos része, hanem piszkos nyervágyból, azért, hogy jobb üzletet biztosítson magának. Később azonban, mikor az antiszemita rabló-politikája és zsvány-erkölése a világ előtt leálczázva lett és Verhovay, mint az irodalmi iparlovagság matadorja közönséges zsebtolvaj-karakternek bizonyult, üzemi társai megszegyenítve a takarodót kezdtek fujni és fátyolt vetvén a közel multjukra, kiköszörülni igyekeztek azokat a csorbákat, melyeket a t. eszlári ügy vizsgálata és végtárgyalása alatt a magyar hirlap-irodalom hirnevén ütöttek.

Kozma Sándor az igazság győzelmét és a hitványság lakolását megérte. Ez a tudat bőven kárpótolja őt azokért az injuriáért, miknek egy esztendőn át kitéve volt. Óriási lelki erő kellett ezeknek elszenvedéséhez. Más összeroskadt volna a minden oldalról támadó rágalom dühöngése alatt, de ő tántoríthatatlanul állott a helyén. Kozma közéletünk egyik legkiválóbb szelleme. Ama iskolához tartozik, melynek egyik neveltje Horváth Boldizsár. Most élte derekán az erőteljes férfikor munkás napjait éli. Nagy hivatása van ez országban. Még sokat tehet és még sokat fog tenni nemzete érdekében.

S nem is örültségi roham az, a mi erre viszi, nem a kétségbeesés láza szól belőle, hanem az a végzetlen erkölcsi elzüllöttség, mely a gyalázat fertőjében sem veszi észre a piszkot, mely létének lehellethez tapad.

A míg nem ül, a míg nem kerül oda, hová már rég kellett volna jutnia — a Fortunába, addig a magyar társadalom nem szabadul meg e fekélytől, a magyar hirlap-irodalom nem szabadul e szennyfoltjától.

E héten már a képviselőház mentelmi bizottsága elé került a csángópénzek defraudánsának az ügye.

Itt közöljük a bizottság ülésének lefolyását:

Miután Gromon Dezső elnök a bizottság tagjait üdvözölte, kérdést intézett a bizottsághoz az iránt, hogy a mai napra tárgyalás alá kitűzött ügyeket minő sorrendben kívánja elővenni? Mire a bizottság elhatározta, hogy mindenekelőtt Verhovay Gyula mentelmi ügyét tárgyalja s a többiek tárgyalása iránt az előbbi befejezése után fog határozni.

Megkezdetvén Verhovay Gyula mentelmi ügyének tárgyalása, az előadó mindenekelőtt felolvassa Verhovay Gyulának hozzá mai napon rövid uton átjuttatott kérvényét, melyben a bizottságot a házszabályok 174. § árá való hivatkozással arra kéri, hogy a büntügyi iratokkal való megismerkedése s ennek alapján az ellene rosszhiszeműleg és mesterségesen kovácsolt vádak alaptalanságának kimutatására neki mód és idő nyujtassék, mi czélból a tárgyalást elhalasztani kéri.

A bizottság beható vita után Verhovay Gyula halasztási kérelmének helyt nem adott, mert az iratok közlésére a bizottság magát jogosítottnak nem tekintheti annál kevésbé, mert ez által a vizsgálat könnyen meghiusíthatnák.

Ennek utána az ügy érdemének tárgyalása megkezdetvén, első sorban felolvastatott a kir. ügyész indítványa, melyben a sikkasztás bünténye miatt a vizsgálatnak Verhovay Gyula elleni kiterjesztését kéri.

Az iratok legnagyobb és legfontosabb részének felolvasása után a bizottság jelen volt tagjai: Dániel Gábor, mint előadó, — Szemenyey János, Veszter Imre, Scitovsky, Kajuch József, Gajzágó Ferencz és Szlávay Olivér egyetértőleg oda nyilatkoztak, hogy a felolvasott iratok alapján kiderülvén egyfelől az, hogy itt zaklatás esete nem forog fenn, másfelől, hogy illetékes bíróság kéri ki a háztól a többször nevezett képviselőt — Verhovay Gyula mentelmi joga felfüggesztendő. Ez értelemben mondá is ki az elnök a határozatot.

Veszter Imre hangsulyozá, hogy ez esetben már a képviselőház tekintélyére és méltóságára való tekintetből is felfüggesztendőnek tartja a mentelmi jogot s kiemelés nyilatkozatában azt is, hogy nem abban látja a sikkasztást, hogy a közczélokra a Függetlenség-hez befolyt adományok nem lőnek gyorsan rendeltetési helyökre szolgáltatva, mert itt záros határidő nincs, hanem a terhelő körülményt abban látja, hogy a közczélu pénzek magánczélokra fordítottak. — A bizottság ülésén, mely d. u. 2 órakor ért véget, számos képviselő is jelen volt.

A B. H. soproni levelezőjének.

— Egy kis válasz nagy füllenésekre. —

Illetékes helyről vesszük a következő sorokat: Kis-marton, decz. 4. Tekintetes szerkesztő ur! Az „Egyenlőség“ 63-ik számában olvasom, hogy a »Budapesti Hirlap« soproni levelezője a nagy- és kismartoni izraelita községek önállósága ellen antiszemita módon kikelt. Noha a t. szerkesztőség őt meglecczkéztette, az igazság érdekében és bizonyos izgatások leálczázása tekintetéből indittatva érzem magamat a valódi tényállást becses lapjában nyilvánosságra hozni. Előre bocsátom azonban, hogy az illető levelező az egész dolgot ugy adta elő, a mint az efféle antiszemita »levelezőtől« várható, mert levele után felkell tennem, hogy a különállás tényéről is csak olyan hézagos tudomása van, mint az okokról, melyek e különvállást igazolják. Ő tehát csak antiszemita gyanusítani, ferdíteni akart. Nagymartonról nem szólok, mert az ottani helyzet nem elég ismeretes előttem és nem vagyok olyan, mint a Budapesti Hirlap író deákja, aki csak koptatja a tollat, akár igaz, akár nem igaz, a mit ír, ha csak bizonyos czéloknak meg-

felel. (Az ódon, nyirkos házakról sem szólok, mivel községünk házai és utcái bármely városba beillenének és diszére válnának.) Mostan áttérek a dologra. Mindenekelőtt vegye elő a levelező a nagyméltóságú magy. kir. földmívelési, ipar- és kereskedelemügyi miniszter megbízásából, az országos magyar kir. statisztikai hivatal által 1881-ben elkészített népszámlálási munkának XLIII. füzetét; lapozgasson benne a 62-ik oldalig és meglátja, hogy van Kismartonhegy alsó 60, Kismartonhegy felső 124, Kismarton-váralya 23 házzal, mindegyike külön politikai község. Ezenkívül van Kismarton szab. kir. város. A 167. lapon pedig azt fogja látni, hogy Alsó Kismartonhegyen lakik 32 katolikus, 2 ágostai, és 531 izraelita, Felső Kismartonhegyen 1303 katolikus, 7 ágostai, 9 helvét és 85 izraelita. A kismartoni izraelita hitközséghez tartoznak ugyan Alsó- Felső-Kismartonhegy, Kismarton-váralya és Kismarton város izraelita lakosai, valamint a kismartoni járásban 31 községben lakó izraeliták is. Az alsó-kismartonhegyi politikai községhez pedig csak tartoznak a területén lakók, melyek közül 531 izraelita, és 32 katolikus.

Merő hazugság tehát, hogy nem férünk meg egy kalap alatt. Nézzük most a közterheket a külön községekben. Alsó-Kismartonhegy község összes állami adója teszen 5428 frt 86 krt, ezen államadóból fizet a kereszténység (közte az ebenfurti gőzmalom főraktára) csupán 130 frtot, az izraelita lakosok 5298 frt 86 krt, Felső Kismartonhegy községnek adója 7075 frt 70 kr, ebből levonván a községi tiszteknek adója 1261 frt, mely a községi terhektől magát mentnek véli, marad 5814 frt 70 kr. Most látja levelező uram! az 5814 frt 70 kr adóból esik az ott lakó izraelita lakosságra 2285 frt 1 kr, és ott van a a fennmaradó 2529 frt 72 kr adó közt a herezei sok épületeknek házbér adója, és tekintetbe véve, hogy az állami adó után számíttatnak a községi pótdók is, azon meggyőződéshez kell jutnunk, hogy bizony Alsó-Kismartonhegy politikai községben, mely egyszersmind izraelita község, is, jobban járnak a keresztények, mint Felső Kismartonhegy katolikus községben a zsidók, és mégis megférnek egy kalap alatt itt is, ott is.

Most térjünk át azon kérdésre, vajjon miért van ez így? a zsidók elzárkoztak-e? bitorolják-e az autonómiát?

Már az ötvenes években az akkori cs. kir. helytartó tanácsos megkísérelte az egyesítést Kismarton szab. kir. város, Kismartonhegy, Kismartonváralya és Kismarton izraelita hitközségekkel, de belátván a közigazgatási nehézségeket, azokkal megküzdenni nem lehetett; kimondotta: jobb így, noha az izraelita község óhajtotta az egyesítést. Így állottunk az 1871. évi XVIII, t. cz. életbelépéseig, mire a községek szervezkedtek. Sopron-megye köztörvényhatósága 1870. június 23-án tartott gyűlésében elhatározta Alsó-, Felső- és Kismarton-váralya egyesítését a nélkül hogy tüzetesebb megbirálás alá vette volna. Eltekintve attól, hogy községünk határa urbérileg megváltatott, holott a szomszéd községek kurialisták maradtak; eltekintve attól, hogy e község egy saját erejéből fentartott 6 osztályu elemi iskolával, szegény-alappal (több, mint 6000 frt,) egykorán minb azon intézményekkel bir, melyek egy nagyközségtől kívánatosak, a szomszéd Felső Kismartonhegy pedig semmivel, mert a tanítójukat a herezeg fizeti: községünk nem ellenezte volna az egyesülést, ha rendnek örvendhetett volna. De Felső Kismartonhegy keresztény polgárai (itt nem mondható eszközökkel) ellent állottak, de a 23 házból, ide érve a fele részben közte levő herezei paloták és épületeket is, egy sem akart Felső Komáromhoz csatlakozni és külön község maradt. A nagyméltóságú m. kir. belügyminiszterium 31625/73. számú rendeletével folyományodásunk folytán a megye határozatát megsemmisítette és utasította, hogy ez ügyben újabb határozatot hozzon. Ez állapotban maradt a község, míg 1877-ben szinte valami „zsidóbarát” indítványa folytán a megyei hatóság az ügyet újabban felkarolta és mint előbb semmi sem történt volna, újabban az egyesülést kimondotta. Erre tudniillik mindkét község lépést tett és a nagym. m. kir. belügyminiszterium

52045—877. szám alatt a határozatnak végrehajtását megtiltotta, a megye közönségétől indokolt jelentést kívánván. A megye egy bizottságot küldvén ki, mely itt helyben tüzetesen ezen tárgyat megvizsgálván és a megejtett vizsgálat alapján jelentést tevén, mire ezután a megye közönsége 11168/77. szám alatt kimerítő jelentését tette, és e felderítő vizsgálatnak következményévé az vált, hogy a nagyméltóságú m. kir. belügyminiszterium 2395/1878. szám alatt az ügyet végleg eldöntötte, az egyesítést megsemmisítette, a megtörtént szervezést végleg jóváhagyta.

Ez a száraz tényálladéka a dolognak, most ítéljen az olvasó rajta, a levelező helyesen irt-e vagy nem?

A borsodmegyei kérvény.

A mult heti számunkban említettük, hogy a zsidó zugiskolák betiltása és a rabbi állomások pesti szemináriumot végzett növendékekkel való kötelező betöltése tárgyában a törvényhatóságokkal közölt borsodmegyei körirat a főváros közoktatási bizottságában milyen fogadtatásban részesült. E körirat nemsokára az országgyűlés elé is került, a miért is szükségesnek tartjuk annak teljes szövegét itt szóról-szóra közölni.

A kérvény így hangzik:

Mélyen t. képviselőház!

Az egyes államok népeinek erkölcsi érzülete, józan magatartása a tanítók és lelkészek műveltségének és tudományos képzettségének alapján mérlegelhető leginkább.

A lelkészek és tanítók kezében van azon fénylő fáklya, mely az emberiségnek a haladás és polgárosultság utait mutatja.

Minden államnak egyik főfeladata tehát teljes erővel oda hatni, hogy népe képzett tanítókkal és felvilágosult lelkészekkel láttassék el.

Hazánkban a törvényhozás és kormány újabb időben nagy lendületet adott a népnevelésnek s a keresztény hitfelekezetek valójában nemes buzgalommal törekednek ezen szent ügyet előmozdítani.

Sok esetben majdnem erejüket meghaladó áldozatokat kell hozniok, hogy e tekintetben az állam jogos követelményeinek eleget tehessenek; de meghozzák szívesen, tudván, hogy ezzel egy jobb jövőnek rakják le alapját.

Ily irányban a zsidó hitfelekezet is elismerésre méltó buzgalmat fejt ki helyenkint, de ezen igyekezetét nagyban bönítja azon körülmény, hogy legtöbb egyháza nem bir alapos képzettségű lelkészszel, nem bir hivatásának megfelelően tudó tanítóval.

A zsidó hitfelekezet lelkészei kevés számban kerülnek ki a budapesti rabbiszemináriumból. Legnagyobb részben egyes rabbik készítik elő zugiskoláikban a leendő lelkészeket és tanítókat.

Hogy az ilyen előkészítés sem az állam magasabb céljainak, sem az egyes polgárok valódi érdekeinek meg nem felel: bővebben fejtegetnünk fölösleges.

A műveltség alantabb fokán álló elfogult és a társadalomtól elzárkózott egyének nem vezérelhetik helyes uton az ifjabb nemzedéket; nem adhatnak ennek okos világnézetet, nem csepegtethetik ennek szívébe a honszeretetet magasztos érzelmét.

Az ily módon nevelt ifjuság, az ily módon vezérelt nép szellemi sötétségben támoogy; és egyáltalán nem nyújthat reményt arra, hogy valamikor felvilágosult, igaz magyar polgárává váljék a hazának.

Mi ezen társadalmi baj gyökeres orvoslását immár égető szükségnek tartjuk, és erre a mélyen t. képviselőház figyelmét felhívni kötelességünknek ismerjük.

Tisztelettel kérjük, méltóztassék a zsidó zugiskolák megszüntetése, keletkezésüknek meggátlása végett, törvényhozási uton legerélyesebb rendszabályokat alkalmaztatni; méltóztassék elrendelni, hogy rabbi állomásokra csak oly egyének alkalmaztassanak, a kik a budapesti rabbi-seminárium tanfolyamát sikeresen elvégezték.

Kelt Miskolczon, 1883. aug. hó 6-án tartott rendes megyei bizottsági közgyűlésünkből.

Borsodvármegye közönsége nevében

Bay Bertalan.
kir. tanácsos alispán.

Népnevelési ügyünk.

A mai komoly viszonyok közt kell, hogy népnevelési ügyünkkel komolyan foglalkozzunk, ha ugyan hitfelekezetünket fentartani akarjuk. Ezt kívánja hitfelekezeti önértékünk, önfentartási ösztönünk. Semmi szín alatt sem lehetünk közönyösek az ellenünk még most is szakadatlanul elkövetett oly méltatlanságok iránt, a melyekhez hasonlók talán csak Szodoma és Gomorrhában fordulhattak elő, melyeknek tünetei erkölcsi kárunkra mind sűrűbben mutatkoznak; a melyeknek részletes ecsetelése azonban e lapok többi rovatai számára van fentartva.

E helyütt csak azt a tényt akarjuk konstatálni, hogy a helyzet válságos. Ily körülmények közt tehát sokkal inkább feladatunk, mint valaha, a higgadt gondolkozást, lélekjelenlétünket és önértékünket el nem veszíteni. Ezen felül azonban szilárd összetartásra, egyetértésre van szükségünk, valamint arra is, hogy senki vissza ne vonuljon a közügyekben való részvételtől, mint ezt a pesti izraelita hitközség újonnan megválasztott érdemdús elnöke is különösen és ünnepélyesen hangsúlyozta. Fel kell hagyni a civakodással és surlódással a hitközségekben; mert ha mi magunk is több részre oszlunk, ez által csak ellenségeinknek könnyítjük meg a dolgot, míg, ha szilárdan összetartunk, többet tehetünk saját védelmünkre. Jusszon eszünkbe a hét pálezáról szóló történet, mit bizonyára nem azért tanultunk, hogy ennek férfikorunkban hasznát ne vegyük.

Ha minden nemzedéknek kötelessége az utána következő nemzedék számára társadalmi téren hathatósan működni, úgy az százszoros is kötelességünk mi nekünk, a kik valamennyi hitfelekezetek közt úgy a szervezet, mint autonómiánk elismerése tekintetében a legszánandóbb, a legmostohább állapotban vagyunk.

Nem kétségbeejtő érzet támad-e bennünk, ha visszatekintünk több ezredéves szenvedéseinkre, melyek ma nemcsak hogy szünőfélben nincsenek, hanem még erősebbeknek ígérkeznek a jövőre nézve? Nem kétségbeejtő volna-e, ha gyermekeink is kénytelenek volnánk ily szánalomra méltó helyzettel megküzdni, mint mi. Elég, ha a kezdeményezést tettük meg a helyes irányban, a többi már magától is megjön; mert azon kő, mely egyszer a hegy csúcsáról lefelé megindult, visszatartóztathatatlantól tova halad, míg célját el nem érte.

Már pedig, ha saját hatáskörünkben valamit tenni akarunk, a miért az utánunk következő nemzedék némi hállal fog irántunk tartozhatni: ezt csak a népnevelés terén tehetjük. Azokról, a miket itt felsorolni szándékozom, nem fogja senki sem mondhatni, hogy: az nagyon szép, de kivihetetlen, mert egyrészt általános vezérünk nincs, másrészt pedig nem rendelkezünk elegendő anyagi eszközök fölött a terv kivitelére. Ezt nem fogják mondhatni; mert amit én helyesnek gondolok és javaslok, az éppen annyira kivihető minden egyes hitközségben külön-külön, mint általánosan. Mielőtt azonban részletekről szólnék, egy kis áttekintést kell tennünk azon a nagy lajstromon, a melyen a nekünk imputált bűnök vannak felsorolva. Ezekkel kell nekünk merészen szembeszállnunk és meggyőzni elleneinket állításaik aplotalansága iránt.

Úgy tesznek velünk, mint az egyszeri farkas, a ki minden áron a bárányra akarta ráfogni, hogy az ő vizét zavarja daczára annak, hogy a farkas vize fent a bárány pedig lent volt.

Hogy a t. olvasókat hosszasan oly dolgokkal ne fárasszam, a melyeket úgy is tudnak, itt csak egy általánosan ismert tényt akarok konstatálni és abból a következtetést levonni. Általában ugyanis kétféle váddal állunk szemben. Az egyik az, hogy a zsidó nem vesz eléggé részt a közügyekben, nem lelkesedik érettök, hanem nagyon közönyös. A másik vád oda lyukad ki, hogy a zsidó igen nagy befolyást gyakorol a közügyekben. és ha ez igaz, hát akkor természetes, hogy a Kraxelhuber-féle antiszemita tökfilkók háttérbe látják magukat szorítva a jelesebb zsidó tehetségek által, azt híven, hogy ők ismét mint nagy lángeszű férfiak fognak tündökölni, ha a közügyek terén nem lesz zsidó konkurrens.

Hát ezen két vád közül egyik sem áll; mert a zsidók ép úgy vannak a helyi viszonyoknak alávetve, mint a nem-zsidók. Ha tehát ők némely vidéken közönyösek a közügyek iránt, akkor azt a közönyösséget bizonyára a többi lakosok is tanúsítják és viszont, a hol a zsidók lelkesednek a közügyekért, ott bizonyára lelkesednek a többiek is, mert azt sohasem szabad elfelejteni, hogy a kezdeményezés, a példaadás joga

mindig az uralkodó fajt illeti. De tény az, hogy mi igen nagy kontingensét nyújtjuk a jeles férfiaknak majdnem minden téren; csak hogy ezek nagyon el vannak szórva, be vannak vegyülve a keresztény társadalomba, úgy, hogy nem is tekintik őket zsidóknak. Csak haláluk után tudjuk meg, hogy zsidók voltak.

A szétforgácsolás, a közöny helyett nekünk összegyűjteni kellene erőinket és alkalmat keresni arra, hogy lehetőleg tömörülve megmutathassuk a hazának, hogy mik vagyunk. Így vagyunk az anyagi áldozatokra nézve is. Mennyit áldoznak az izraeliták csak egy évben is közszélokra? nem is számítva a magán adakozásokat. És mégis éppen ma kellett azon aplotalan vádat hallanunk, hogy mi nem adakozunk az iskolákra?

Mindezek után itélve, nem volna-e jobb, ha anyagi erőinket nem forgácsolnók szét, hanem tereinténünk egy megbízható központi közeget, a kinek az egyes adakozók kezelés végett átnyújtanák azokat az adományokat, melyeket eddig mindenféle szélokra adtak és mikor ez adakozások oly impozáns összeget reprezentálnának, hogy kulturális missziókat egészen teljesíthetnők. Sokkal komolyabb és égetőbb szükségünk van erre, sem hogy ezt valaki az első pillanatban sejtene.

Első sorban jeles népiskolákat kell alapítanunk. Tekintsünk szét egy kissé: a fővárosi elemi iskolákban például havonként és gyermekenként a tandíj bármely osztályban 35 kr. A falusi keresztény iskolákban egy egész tanévre fizet egy-egy gyermek ennyi tandíjat; de a tanítónak mégis szép jövedelme lehet, mert eltekintve a mellékes jövedelmektől, van neki állandó tisztességes lakása, van neki kis földje, a mi a legrosszab esetben is legalább kenyerét biztosítja. Egész életének tartamára van állására kinevezve és honoratior gyanánt szerepel a községben. És mit tapasztalunk minálunk? Sem állandó lakás, sem föld, sem élethossziglani kinevezés és örökös szolgai élet. De miért? Mert az izraeliták csak magukra vannak hagyatva és a tanítónak csekély díjazása mellett is a legszegényebb ember néha havonként 5, mondó öt frtot is fizet tandíj fejében. Ez persze olyan anomália, a min csak gazdag alapítványok segíthetnek.

És mindezen felül a zsidó tanító az ezer sebtől vérző szülő részéről nem mindig a legfinomabb bánásmódban részesül. Ő maga is sokszor búskomor lesz, megbánja, hogy tanítónak lett és arról gondoskodik, hogy mielőbb más foglalkozásra tessen szert.

Ebből is fegyvert kovácsolnak az antiszemiták mi ellenünk, mondván: »Ez a jellemző a zsidóknál, hogy sohasem maradnak meg állandóan az általuk választott életpályán.« Hogy ez sem nekünk, sem a tanügynek semmiképen sem válhatik előnyére, azt magyaráznom sem kell. De mint mondtam, ennek sem a szülő, sem a tanító az oka. Hát én rámutatok a valódi okokra. Mindenek előtt szakítanunk kell az iránynyal, mely a tanítót a társadalomból kiszorítja. De ennél fontosabb a tanítónak élethossziglani kinevezése. Ha valamely község, mondjuk csak 25 éven át fizetett tanítójának évenként 450 frtot; mi haszna van e községnek, mi haszna van a tanügynek abból, ha ez a huszonötször 450 frt nem egy és ugyanazon egyénnek, hanem huszonöt különböző egyénnek fizetik ki? Nem ok nélkül említettem ezeket. Először is élethossziglani kinevezést kell kieszközölnünk a zsidó tanító számára, azután pedig társadalmilag is kell őt jobban megbecsülni. Akkor találkozhatnak majd jobb módú fiatal emberek is, a kik igazán egyszerűtettel szentelnék magukat a tanítói pályának és nagy buzgóságot fejtenének ki a népnevelés érdekében. De kitűnő rabbi-jelöltek sem lesznek restek rabbi-állás hiányában tanítói állást elfogadni, hogy a zsidó-magyar ifjuság nevelését kezökbe vegyék.

Ha a tanítói méltóságot elismerésünk által emelni igyekezzünk, ez egyrészt megmérhetetlen pedagógiai és nevelészeti előnyökkel jár, másrészt pedig azon biztosítékot is nyújtja, hogy aránylag csekély anyagi díjazás mellett is mindig jeles tanerők lesznek rendelkezésünkre. Biztos lét iránti érzetet kell a tanítóknak előidézni, hogy ők ne legyenek kénytelenek tanítói működésük hátrányára más foglalkozásról gondoskodni.

Ez volna az erkölcsi teendő, a mit minden nagyobb anyagi teher nélkül is elérhetünk. Csak egy kis jóakarát az illetékes körök részéről és kezdeményezési bátorság. A többi már magától jön. Mi nem fogunk csüggedni, hanem addig irunk erről a dolgról, míg teljesen czélt nem érünk e téren.

Benedikt M.

Értesítés.

Azon t. előfizetők számára, kiknek előfizetésük e hó elején lejárt, lapunk mai számához **postautalványokat mellékelünk.** Kérjük a t. előfizetőket megrendeléseiket mielőbb megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

H I R E K.

— **Zsidó kate.** Dr. Löw Immanuel e napokban, melyek szeretetreméltó tudatlansága által indítatva, jónak látta Schwab Löw volt pesti főrabbinak a pesti zsidó hitközség megkeresésére 1846-ban szerzett és akkor megjelent rövid hittanát újból kiadni. E hittan, mely röviden összefoglalja a zsidó vallás tantételeit, nemcsak a pesti hitközség, hanem a hazai zsidóság képviselőinek gyűlésén is elfogadtatván a következő nyilatkozat mellett megerősített:

»Az ezen ép oly szépen, mint körülményesen kidolgozott műben előadott oktatások, nézetek és elvek egyhangulag s általánosan helyeseltettek és mint a zsidó képviselők nézeteivel és érzelmeivel tökéletesen egyezők jeleztek; minélfogva e munka lehető legnagyobb terjesztésének eszközése és e végre annak valamint magyar, úgy német nyelven is elegendő számú példányokban — melyek megvételére már is több község ajánkozott — leendő kinyomatása határozatánk.»

»A közgyűlés kívánatára egyszersmind egy küldöttség nevezteték ki, mely Schwab L. főrabbi urnak e szép és jeles művéért az izraelita képviselők köszönetét megvigye.»

A miből elég világosan kitűnik, hogy mindazok a vádak, melyek a legutóbbi napokban emeltettek, és a melyek oda irán, hogy a zsidóságnak rövid és mindenkinek hozzá férhető kateja nincsen, alaptalan.

— **Kador ur** e héten egy nyilatkozatot küldött be hozzánk, melyben ő többek közt korigálni kéri a multheti számunkban megjelent hírlapunkban foglalt azt az állítást, hogy ő a »Magyar Korona« munkatársa, mert ő »kath. hírlapíró« ugyan, de nem a »Magyar Korona« munkatársa, hanem az »Összetartás« szerkesztője. Midőn e világrendítő tévedést ezenel bűnbánólag korigáljuk, kénytelenek vagyunk saját igazolásunkra egyttal megjegyezni, hogy mi egy olyan szépen fésült, urról távolról sem merészeltük volna feltenni, hogy ő csak egy olyan kicsi — véghetetlen kicsi — lapocskával bibelődik, hanem azt gondoltuk, hogy legalább is a »Magyar Korona« munkatársa.

— **A hitoktatás rendezése** a f. v. községi iskolákban volt tárgya a közoktatási bizottság szerdai ülésének, mely Alkér Gusztáv tanácsnok elnökle alatt a legnagyobb érdeklődés mellett folyt le. Azon tapasztalat, hogy a hitoktatás főkép a katolikus egyház híveit illetőleg a községi iskolákban teljesen nem kielégítő, a morális élet általában súlyedést mutat, arra indította Cselka Nándor plébános kerületi esperest, hogy a tanügyi osztály vezetőjével egytetőleg javaslatot dolgozott ki, melyet a tanács a közoktatási bizottság véleménye alá bocsátott. A katolikus gyermekek száma annyira túlnyomó, hogy minden más felekezet eltörpül e mellett. Számuk huszezernél többre rug. A javaslat oda irányult, hogy a katolikus hitoktatás elősegítése végett s a törvényes rendelkezéseknek megfelelően céljából hitoktatók alkalmazására a város adjon a kath. egyházi hatóság rendelkezésére huszezer frt segélyt, ép úgy, mint más felekezeteknek már évek hosszú sora óta ad az ő arányukhoz mért szubvenziót. Emelje továbbá általában az összes hitoktatást s a hitoktatók befolyását, tekintélyét. A javaslat, mely több pontból áll — felolvastatván, B e k e i tanfelügyelő oly értelmű ajánló felszólalása után, hogy remélhetőleg a segély ellen semmi kifogása nem lesz, mert nem lehet a többi felekezeteknek se, a bizottság egyhangulag elfogadta a javaslatot általánosságban s a részleteket vitatta meg. Hosszas, apróságokig is menő vitatkozások után, a mikben dr. Kohn főrabbi is tevékeny részt vett, a bizottság a következő főbb pontokban állapodott meg: Hogy a kath. egyházhatóság a városi iskolákban a vallásoktatás ellátására a polgári és elemi iskolákhoz husz hitoktatót, a két reáliskolához pedig két magasabb képzettségű hittanárt alkalmazhasson, — mely utóbbi kettő se tekintendő tehát fővárosi tanárnak, mint az előadók tervezték. — adjon a város neki huszonhárom ezer forint évi szubvenziót. Az összes felekezetek kötelesek legalább két órát minden osztályban hitoktatásra szánni. A hittanítás fölvetetik a rendes órák számába, de a közös tantárgyak óráinak vagy előtte, vagy utána adandó elő. A hittani érdemsorozat egyenjogú a többivel; s a népiskolai szabály 9. §-a (ez a tanítási időről szól) hatályon kívül helyeztetik. A hitoktató az

anyakönyvbe sajátkezűleg írja be az érdemsorozatot s joga van a havi könyvekbe is megtenni észrevételeit. A hitoktatók a saját tárgyaikat illetőleg a tanítói értekezleteken tanácskozási és szavazati joggal bírnak.

— **Orthodox körökből** vesszük a következő sorokat: Te-kintetes szerkesztő ur! Azokkal a vádakkal szemben, melyeket az utóbbi időkben részint antiszemita, részint pedig — és ezt fájdalommal konstátalom — neolog zsidók részéről is az orthodox zsidók ellen emeltek, legyen szabad itt utalni a mult héten Budapesten tartott orthodox rabbik konferenciájára, melynek tárgyalásait ép olyan hazafias szellem lengette át, mint bármely más hazai felekezet tagjainak egyházi gyűlését. Az értekezet főleg azon kérdéssel foglalkozott, vajjon Reich urnak a zsidó anyakönyvek vezetése körül tervezett kormányi rendszabályozása körül tanusított eljárása helyes volt-e? Főösleges említeni is, hogy egy rabbi kivételével, ki Reich urnak régi intímusa, senki sem helyeselte ez eljárást. Egyébiránt azonban elhatározták, hogy az anyakönyvvezetés körül netalán felmerülő hibák a legszigorúbban megtorlandók. Az értekezet egyéb határozatairól más alkalommal értesítendjük becses lapját. Kiváló tisztelettel

Israel.

— **Zsidó telepek Palesztinában.** A palesztinai zsidógyarmatok felől a Pol. Corr.-nek ezeket írják Jeruzsálemből: Október végén nyitattott meg itt az első keresztény vezetés alatti zsidó gyarmat. Sikerült ugyanis az itteni »London Jews Society« fáradozásainak, Angliában új társulatot hozni létre, mely kizárólag az Európából Palesztinába vándorló zsidókról való gondoskodást teszi feladatává s Londonban »Jewish Refugees Aid Society« néven Aberdeen báró elnökle alatt alakut. Ez a társaság az itteni spanyol konzulátus tolmácsától 45 ezer frankért megvásárolt egy Jeruzsálemtől hat órányi távolságra eső Artuf nevű birtokot, melynek területe körülbelül 5000 török hold s földje a legjobb minőségű. Negyven családot fognak ide telepíteni, egyelőre csak a férfiakat, kiknek számára nagy barakkot építenek, mert rendes lakóházak építésére már az idén alig gondolhatni. Minden család kap egy-egy parcella mellé lakóházat, műszert, vetőmagot és gazdasági állatokat. A jövedelemből tizedet kell fizetniök a kormánynak, a társulatnak pedig a befektetési tőke után 5 százalék kamatot. Mihelyt a társaság vagyoni eszközei megengedik, ismét egy nagyobb birtokot fog vásárolni zsidók letelepítése végett. Hogy e gyarmatozásnak az a célja, hogy a képmutató angol társulatok a zsidók szükségét azok megtérítésére használják, több mint valószínű. E tendencia ellensúlyozására az európai bankházak zsidó főnökei versenyvállalatot alapítanak még pedig a Ramleh melletti sikon, hol szintén néhány ezer holdnyi területet szándékoznak vásárolni; hogy oda zsidó családokat teleptsenek, hogy ott földmiveléssel foglalkozzanak.

— **A Függetlenség kaucziója.** A belügyminiszter e napokban leiratot intézett a fővárosi polgármesteri hivatalhoz, melyben tudatja, hogy annak határozatát Verhovay felebbezése folytán fölülvizsgálván, az első foku határozatot azzal az utasítással látta el, hogy a Csatar Zsigmond által felajánlott kauczió a törvényes és kellékeknek meg nem felelvén, az el nem fogadható, minélfogva Verhovay Gyula a kaucziónak 10 nap alatt való letételére az 1848. XVIII. t. cz. 31. §-ára való figyelmeztetése mellett újólag szólittassék fel. Ebből megint kiderül Verhovay pimaszságának egyik vonása. Már három héttel eelőtt dicsekedett lapjában, hogy »megvan a kauczió«, sőt azt is hazudta, hogy egy »tisztelőjének« nagylelkű kauczió-ajánlatát köszönettel el nem fogadta, mert már van. No hát most ismét felkeresheti »tisztelőjét«, ha ugyan létezik valahol.

Szerkesztői üzenetek.

L. L. urnak Szathmár. Dr. A. I. ur társadalmi szövetkezés útján akarta kiegyenlíteni az orthodoxok és neologok közti differenciákat, de a kongresszus összehívását sem ellenezte.

Sine ira. Nem közölhető.

S. P. urnak Budapest. Minek megdöbálni, mikor ök maguk assák a veremüket. Különb az egész dolog említést sem érdemel. Olyanféle exisztenciákkal nem szoktak komoly lapok foglalkozni. Szent isten, hová jutnánk ha minden neveletlen főlkónak stilyakorlati fölött boszankodnánk!

D. Cz. urnak Pécs. Igen! Tizenkét évvel eelőtt.

R. M. urnak Nagy-Szombat. Ha szárvai volnának, nagyon jól hajlennék ökörnek. Egyelőre csak csöndes antiszemita.

Bármikor ezennel tiszteletteljesen közzétenni, hogy a Wertheim M.-féle üzlethelyiséget az „arany című” Károly-körút, Károly-körút átvettem, és valamint a Károly-körútja 17. sz. alatt letelező üzlethelyiséget, szintén a „Parizsi cipőhöz” című fogom tovább vezetni. A bennem 18 év óta helyezett biza omert hálás kő-öntemet kifejezvé, kérem, azt irányomban továbbra is fent tartani, és én azon leszek, hogy azt minden irányban szoliditás által megérdemljem. Tisztelettel

Schwarz József.

Károly-körút, a Rosner-féle kávéház mellett

ajánlja a gazdagon felszerelt **cipő gyári raktárát** nagyban és kicsinyben, saját készítménye által legjobb és legolcsóbb árúknak elismertett, alapított 1866. évben.

Hölgyek számára.	
Kommod cipők eberlastin vagy bőrből	1. — 1.20
Eberlastin vagy bőr kommod cipők sarokkal és csokorral	1.60 — 1.80
Eberlastin vagy bőr csatos cipők legelegánsabb csokorral	2.30 — 2.50
Eberlastin Regatta félramástalppal legfin.	2.40 — 2.60
Zorobór kettős talppal	2.50 — 2.80
Lakk gondolható legf. minőségű	2.80 — 3.00
Eberl. kamásnik 16 cm. magas, selyemcizgallal és félramástalppal	3.30 — 3.50
Eberl. kamásnik 16 cm., magas, igen fin., gombokkal és csokorral	3.50 — 3.80
Eberl. kamásnik 16 kborítással félramástalppal igen elegáns	3.50 — 3.80
Kid- (keztüdbőr) kamásnik selyem cizgallal	3.80 — 4.00
koröskörül lakkal bevonna legfin. minőségű	3.80 — 4.00
Zerge-, vagy chagrain bőrkamásnik kettős talppal	3.30 — 3.50

Urak számára.	
Papucsek legf. bőrből	1.10 — 1.30
Commod cipők	1.20 — 1.40
Pinczer cipők cizgall mindkét oldalon	2.50 — 2.80
Regatta erős chagrain vagy zergebőrből	3.40 — 3.60
legf. borjúkid vagy szalonlakkból legjobb minőségű	4. — 4.30
Zerge- vagy chagrainbőrcipők szegezve nagyon tartós	3.80 — 4. —
Czagos cipők erős kettős talppal munkásoknak	3.60 — 3.80
Borjúbőr (Wichsbőr) legjobb fajta	4. — 4.50
Borjúkid (keztüdbőr) cipők legf. fajta	4.20 — 4.50
koröskörül lakkal bevonna nagyon finom	4.20 — 4.50

Minden fontvezetett elálló varrott talppal párja 50 krral drágábbak, továbbá nagy raktár leány-, fiu, és gyermekcipőkhöz a legolcsóbb árakon. Megbízások a vidékről utánvétellel pontosan és lelkiismeretesen eszközöltenek. Nem illők készséggel kicseréltetnek.

Képes árjegyzékek bérmentve.

Első budapesti butor-bazár

IV., Deák Ferencz-utca 7,

Ajánlja a t. közönségnek dusan felszerelt raktárát **fa- és kárpitozott butorokban, szaloda-, iroda- és kiházási berendezéseket.**

Szabadalmazott **gyermekpólyázó szekrényeim** fürdőkészülékkel 3 különféle alakban

valamint **gyermekbutorok** mindig kaphatók.

Tisztelettel

Az „első budapesti butorbazár” Budapesten

IV. Deák Ferencz-utca 7 I. em.
FRANKL B.

Butor-eladás nagyban és kicsinyben

Uj képes mintakönyv legujabb rajzokkal ára frt 1.50. Eladása mindennemű butoranyagoknaa valamint bel- és külföldi fák és furniereknek.

BUTORVÁSÁRLÓKNAK

Hirdetéseket elfogad

november 1-jétől

kiadóhivatalunk

V., Széchenyi-utca 10. szám.

KERTÉSZ TÓDOR múparáruk tára

Budapest, Dorottya-utca. 1. szám.

Karácsonyi ajándék kiállításra megjelent új-
toboz érczhál tucatt 1.40 Fehélyitató arany dík drb 15-
40 frt. Dio csinos batétel drb 20 kr. 1 vialaszék (12 db) bon-
donságok. kez- ir- dohánysz- munkaszatlok és ter-
5, 10, 15, 20 frt-ért Ugyzintén tombola nyereménylárnyakból is.
Az itt elősorolt tárgyakból egy választék összeállítható
5, 10, 15, 20 frt-ért Ugyzintén tombola nyereménylárnyakból is.
Művelődési tanulóanyagok játékok leányoknak
és fiúknak. UJ! Törheten mosható hajás babák in-
gecsékben 1.50—4.20 frt. Papát és
mamát hívó babák 1.80—4 frt. Kisebb öltöztetett babák 30 kr.
5 frt. nagyob- UJ! Diszes kézikönyvek és kézferek,
bak 1.20—2.00 frt. UJ! babával s öltözékek berendezve
8—10 frt. Mennyzertes babágyak 4—8 frt. Takaré-
küzhelyek — 60—6.50 frt. Cizmeret edények — 75—3 frt.
Porcellán asztali service — 90—4.70 frt. Felszerelt
baba-mosdószal vasból 3 frt. Babaszobai járó óra 50 frt.
Világítás-arákás 1.30 Himn-iskola — 50—6 frt. Horgoló-
iskola 2.80 Köös-iskola 2.60 Fóni-iskola 70—2 frt. Fes-
kendő festészet 2.40—1.50 Filigránmunkák 3—6 frt. Kis
1.80 frt. Diszes dobozokban billentyűsek 1—2.40
UJ! javított zené- bugó 40—70 frt. Sivító
ördög 40 kr. Gépműves fúto egér 60—85
kr. Legpisztoly 30—40 kr. Caleidoscop 45—40 kr.
UJ! Concert szájharmonika csemegetyűvel
1.50 Zenéidoboz 2.50, 21—65 frt.
Ostorok — 15—1 frt. Lovak — 70—6.85 frt.
Hintalovak 4.80—20 frt. Lovak — 70—6.85 frt.
Gépműves mozgó játékok — 60—2 frt.
UJ! Gépműves fúto csibe 4 frt. Katonák
Gépműves fúto csibe 4 frt. Katonák
Puskák 1—2.50 frt. Csákok — 30—1.80 frt. Dobok
— 70—4.40 frt. Zimbalom-zongora 9 frt. Vasutak
— 40—9 frt. Gépezetek 1.20—9.50 Gépezetes
szekken futó 8 frt. Ércz szimbalom 4 frt. Acolháfra
40 kr. Képekonyvek — 10—8 frt. Uj labdalövő
puska UJ! Bosnyák és osztrák birkozók 1.20
— 40—1.40 Amer. prescit betu-játék — 70—3.75.
UJ! Lezuható képek — 40—3 frt. Szin-
UJ! házak 2.50—6 frt. Arnyékszínház
UJ! Színszeker szindarabál — 65—3.75 frt. Hegedűk 1.40.
UJ! Operette-flóra 1.30 Számoló-gép 1.50 Mozaik-játék
Rajzkészítők — 50—3 frt. Festék-szekrények — 50—4 frt.
Türelmenjátékok — 65—2.40 frt. Bűvészkészletek 2—8 frt.
Szerszámok — 50—10.50 frt. Lombfűrész-készletek 4.20—
13.50 Nyilak UJ! Amerikai ajtó közé csavar nélkül
— 75—3 frt. UJ! Amerikai ajtó torna-készletek hirta
és trapezzel 6—8 frt. Csavarral 15—22 frt. Takarékpér-
selyek — 10—5 frt.

Kedélyteríté tréfas meglepetési tár-
gyak és komikus alakú dobozok ajándéktár-
gyak elrejtésére.
Gyógyeszer-üveg 60—90 kr. Elet-elixir 1—
Leuitó szer 1— Pékáns húshígonyat 80 kr. Ajak-
kendes 70 kr. Péntárca, pikáns tartalommal
60 kr. 500 márkás doboz izelt tartalommal 1—
A kedvencei étel 1— Völgényi elő-salagató
sip 1— Pomádé-doboz 70 kr. Panoramá drasztikus
képpel — 70—1 — Pikáns burndszelence 2.40
Mándola-szappan 60— kr. Szivartúrae kiugró
szakkal 76 kr. Svéd gyuladoboz tréfas betéttel
25— kr. Doboz kiugró komikus alakú 50 kr.
Égyéves önténes 90 kr. Virgács 40 kr. Kölni-
vizeg tréfas betétel 1.60 köteg szivar — 60—
2.40 frt. Borosbalack — 90—1.40 Tele boros-
pohár, ki nem inható 40—50 kr. Tányér-éperrel,
cseszenyével drb. 2—2.60. Tojással, heringgel,
rákkal 1.80 Ugorka — 60—1— Körte — 30—
1.20 frt. Alma — 30—1.50 Narancs — 30—1.20
Citrom, málna, burgonya répa — 30—1.20 Dinnye
60—90 kr. Zsemeté 30 kr. Hal — 80—1.60 Rák 70 kr. Keztyű
bonboniere 1.20 Kötés 1.30
Tréfas vészlő türelmenjátékok, könnyen előadható
várszjátékok a karácsony- és Szilvestresterkére.

Csillogó, ragyogó fényes karácsonyfa-űszek
Karácsonyfa-űszek 2.50 Anyalok a karácsonyfa
tetőjére 25—36, 50 kr. 1.40 kr. Lebegő angyalok mozgó
szárnyakkal — 40—2.25 frt. Tréfas mozgókonymajom 35 kr.
Könyven felelősséghető csillogó gyertyatartók tucattja 35, 45,
60, 72 kr. 1—, 1.40, 2—3 frt. Komikus fej, mint lampion
drb 1.50 Lampionok a fa határos kivilágításához, tucatt
1—1.40 Disz lampionok UJ! Rubin lampion drb 40 kr.
tucatt — 75—1.80 frt. UJ! Stearinnal töltött lam-
pionok 10 drb 1.20 Ragyogó arany és ezüst reghar-
m 30 kr. Arany és UJ! Szivárványhajszál 2 kr. Dio-
szüst hajszál 69 kr. Aranyozó és ezüstöző füst 10 kr.
Arany, rubin és gyémánt ragyogó csillagok — 25—1—
Gyémánt-csillagok tucatt 45 kr. Gyémánt-lánc 1— Jégcsapok
tucatt 1—1.80 frt. Csillagok 1 doboz 3 méter 2.40—4—
Arany- és ezüst-fürt tucatt 70—84 kr. Ragyogó madártészek
50—60 kr. Szines ivergő láncc 50 kr. Uveggyümölcsök
tucatt 70—90 kr. 1.90 frt. Érczdők tucatt 84 kr. Fenyő-
UJ! Minden tárgyon a határozott ár ki van tüntetve, irásbeli megrendeléseknél vagy
kivánatra képes árjegyzék mellékelve.